

FILMARIJA

16 | maj 2026

DELITEV.

od zbiranja do izplačila

JASNO. PRAVIČNO.

Izdajatelj: Aipa, k. o.

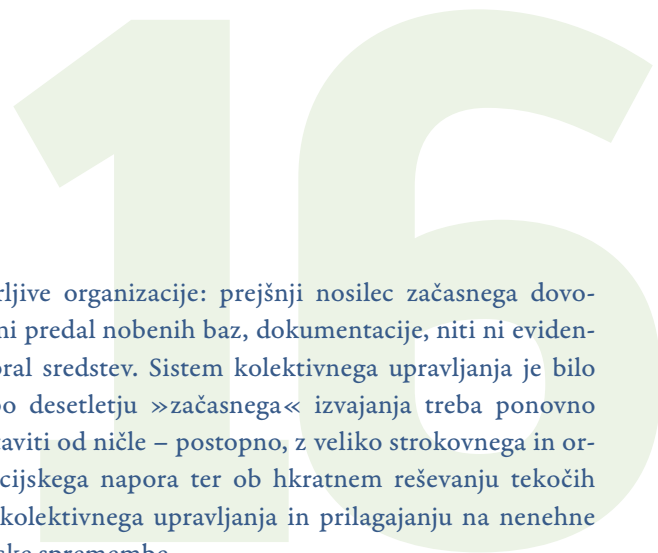
Uredniški svet: Peter Kep, Andreja Kralj, Inge Pangos, Uroš Rožič, Gregor Štibernik.

Naklada: 1.500 izvodov.

Ljubljana, maj 2026. Bilten ni naprodaj.

Besedila in prikazi: AIPA. Redakcija: Inge Pangos. Oblikovanje: Polonca Peterca. Tisk: PARTNER GRAF zelena tiskarna.

COBISS3/Serijske publikacije, COBISS.SI-ID: 274075136, ISSN 3024-1049, eISSN 3024-1057

Leto 2025 je bilo za AIPA jubilejno, kot vsako pred tem pa tudi delovno zelo intenzivno. V petnajstem letu delovanja smo osrednjo pozornost namenili razširitvi kolektivnega upravljanja na pravice, pridobljene na podlagi dovoljenj URSIL v letu 2023 in 2024. V ospredju so bila pogajanja in postopki za določitev (začasnih) tarif za nove oblike uporabe avdiovizualnih del, vzporedno pa tudi priprava vlog za uveljavljanje preostalih pravic soavtorjev.

Zbiranje nadomestil je eden od vitalnih členov delovanja kolektivne organizacije – nikakor pa ni edini ali najpomembnejši proces AIPA. Drugi – in za imetnike pravic pogosto tudi najbolj oprijemljiv – je njihova delitev. Gre za najzahtevnejšo in tudi najbolj občutljivo operacijo: narekuje natančne podatke, jasno pravno podlago, tehnološko zanesljiv sistem ter stalno iskanje ravnotežja med pravičnostjo, učinkovitostjo in preglednostjo. Od kakovosti tega procesa je v veliki meri odvisno zaupanje v sistem kolektivnega upravljanja.

Da bi to zaupanje okrepili, smo se v zadnjem obdobju lotili celovite tehnološke posodobitve procesa delitev. Naš cilj je in ostaja – zagotoviti čim bolj pravično, učinkovito in hitro pot do sredstev, ki imetnikom pravic pripadajo.

Prva faza posodobitve je bila usmerjena predvsem v informacijske sisteme za natančno evidentiranje repertoarja ter za kakovostno pripravo podatkov za delitev.

V drugi polovici leta bo pričel delovati sodoben register, ki bo v celoti podpiral elektronsko poslovanje. To bo omogočilo hitrejšo obdelavo podatkov, enostavnejše arhiviranje ter nižje stroške poslovanja. V takšnih pogojih bomo lahko – ob izpolnjenih pravnih podlagah – izplačila izvedli bistveno hitreje in bolj zanesljivo.

Druga faza predstavlja izvedbo končnih obračunov za vsa obdobja pred letom 2021. Z njo bo AIPA zaključila proces konsolidacije temeljnih postopkov vzpostavljanja sistema – od baz avdiovizualnih del in imetnikov pravic do povezav z mednarodnimi bazami.

Ob tem velja spomniti, da je bila AIPA ob dodelitvi dovoljenja postavljena v povsem drugačen začetni položaj kot

primerljive organizacije: prejšnji nosilec začasnega dovoljenja ni predal nobenih baz, dokumentacije, niti ni evidentno zbral sredstev. Sistem kolektivnega upravljanja je bilo zato po desetletju »začasnega« izvajanja treba ponovno vzpostaviti od ničle – postopno, z veliko strokovnega in organizacijskega napora ter ob hkratnem reševanju tekočih nalog kolektivnega upravljanja in prilagajanju na nenehne zakonske spremembe.

Ti procesi so pogosto navzven manj opazni, a ključni za dolgoročni razvoj sistema kolektivnega upravljanja AIPA, ki je danes vse bolj (mednarodno) prepoznan kot transparenten, preverljiv in usmerjen v interese imetnikov pravic.

Da bi vas z novostmi in spremembami čim bolj jasno in pregledno seznanili, smo pripravili tole posebno številko *Filmarije*. V njej pojasnujemo podatkovne, finančne in pravne korake – od uporabe vsega avdiovizualnega dela do izplačila. Zasnovana je kot priročnik oziroma vodnik, ki pride prav pogosto in ob različnih priložnostih, ne le ob prejemu obvestila o izplačilu.

Kot nadgradnja posebne številke *Megafona* (junij 2024), ki se prav tako v celoti posveča zbiranju, dodeljevanju in izplačevanju nadomestil, skuša ohraniti pravno natančnost, hkrati pa ostati razumljiva in uporabna.

Skupaj publikaciji tvorita zaokroženo in celovito oporo za razumevanje kompleksnega sistema kolektivnega upravljanja AIPA.

Že zdaj pa je jasno: na to temo bomo zagotovo pripravili še marsikakšno posebno številko. Delitev pravic ni enkraten dogodek, temveč živ in zahteven proces, ki terja stalno dopolnjevanje, nadgrajevanje postopkov ter odprt in pregleden dialog z imetniki pravic.

Gregor Štibernik
direktor AIPA

P. S. Oba priročnika sta dostopna tudi na aipa.si, v poglavju Publikacije (v nogi spletišča).

Ko govorimo o kolektivnem upravljanju, se večkrat pojavijo besede, ki zvenijo podobno in/ali jih obravnavamo kot sinonimne. Vendar niso. Gre za strokovne termine, katerih poznavanje imetnikom pravic omogoča tako splošen vpogled v avdiovizualni ›organizem‹ kot tudi v samo bistvo AIPA, delitve in izplačil.

PРАВНО PODROČJE

EU ACQUIS: Skupni pravni red Evropske unije.

Gre za evropska pravila, ki jih mora nacionalna ureditev prenesti in uporabljati.

CRM DIREKTIVA: Pogovorno ime za Direktivo 2014/26/EU o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic.

ZASP: Zakon o avtorski in sorodnih pravicah. Določa vsebino pravic avtorjev in nosilcev sorodnih pravic.

ZKUASP: Zakon o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic. Določa delovanje kolektivnih organizacij.

KOLEKTIVNA ORGANIZACIJA: Pravna oseba z dovoljenjem pristojnega organa, da v imenu več imetnikov pravic upravlja določene pravice v njihovo skupno korist.

AVTORSKA PRAVICA: Pravica avtorja na njegovem avtorskem delu.

SORODNE PRAVICE: Pravice oseb in organizacij, ki praviloma niso avtorji, vendar s svojo izvedbo, organizacijskim vložkom, tehnično fiksacijo ali gospodarsko investicijo omogočijo, da avtorsko delo ali druga varovana vsebina postane dostopna javnosti (pri AIPA so to izvajalci in filmski producenti).

AVDIOVIZUALNO DELO ali **AV DELO:** Po ZASP konkretno izražena celota povezanih gibljivih slik, z zvokom ali brez, ki kot individualna ustvarjalna stvaritev uživa avtorskopravno varstvo.

VIDEOGRAM: Posnetek oz. pravni predmet sorodne pravice filmskega producenta
NI isto kot AV delo, čeprav se lahko pri isti vsebini pravna sloja prekrivata. (O razlikah gl. str 6.)

REPERTOAR: Seznam AV del, ki jih kolektivna organizacija upravlja glede na izdana ji dovoljenja.

IMETNIK PRAVIC: Nosilec avtorske ali sorodnih pravic ali oseba, ki je upravičena do avtorskega honorarja.

UPORABNIK: Pravna ali fizična oseba, ki AV delo uporablja na način, ki posega v materialno avtorsko in sorodne pravice. V kontekstu kolektivnega upravljanja pravic gre za tiste, ki AV dela javno priobčujejo: operaterje retrans-

misije, kinematografe, TV organizacije, spletne ponudnike, lokale, prireditve.

TARIFA: Cenik ali sistem izračuna nadomestil za uporabo AV del, ki ga s sporazumom določita kolektivna organizacija in uporabniki.

ZAČASNA TARIFA: Sprejme jo kolektivna organizacija ali Svet za avtorsko pravo, ko ni sklenjenega skupnega sporazuma z uporabniki (torej ni določena tarifa).

TV PROGRAM: Urejeno zaporedje AV del in drugih vsebin, namenjeno obveščanju, izobraževanju ali zabavi javnosti in predvajano preko elektronskih komunikacijskih omrežij.

NAČINI UPORABE

RADIODIFUZNA RETRANSMISIJA: Sočasno, nespremenjeno in neskrajšano nadaljnje oddajanje prvotno radiodifuzno oddajanih programskih signalov.

KABELSKA RETRANSMISIJA: Posebna podoblika radiodifuzne retransmisije, ki poteka prek kabelskega sistema.

PRIVATNO KOPIRANJE: Tonsko ali vizualno snemanje oz. reproduciranje za privatno ali drugo lastno uporabo, za katero zakon predvideva pravično nadomestilo.

JAVNO PREDVAJANJE: Priobčitev posnetka javnosti z uporabo tehničnega sredstva za predvajanje.

JAVNO PRIKAZOVANJE: Priobčitev javnosti z javnim prikazom AV vsebine.

RADIODIFUZNO ODDAJANJE: Prvotno oddajanje TV programa javnosti po radiodifuzni poti.

SEKUNDARNO RADIODIFUZNO ODDAJANJE: Priobčitev javnosti nekega radiodifuzno oddajane AV dela preko zaslona, zvočnika ali podobne naprave.

DAJANJE NA VOLJO JAVNOSTI: Način uporabe, pri katerem posameznik do AV vsebine dostopa ob času in na kraju po lastni izbiri (*on demand*).

Vključuje spletno objavo, deljenje, nalaganje na platforme, v digitalne knjižnice ipd.

PRIOBČITEV JAVNOSTI: Po ZASP pomeni, netelesno uporabo dela (npr. preko zaslona, projekcije, ipd.).

Vključuje različne načine prenosa, kot so radiodifuzno oddajanje, prenašanje po žici, retransmisija ali dajanje na voljo preko interneta, s čimer postane delo dostopno širšemu krogu oseb.

FINANCE IN PROCES

AVTORSKI HONORAR: Prihodek iz naslova uporabe avtorskega dela ali predmeta sorodnih pravic.

NADOMESTILO: Denarna pravica, ki jo zakon ali dovoljenje veže na določen način uporabe AV dela.

V praksi AIPA se uporablja za več vrst zakonsko določenih denarnih terjatev.

DELILNA MASA: Znesek, ki po dovoljenih odbitkih (stroški poslovanja, namenski skladi) ostane na voljo za delitev upravičencem.

STROŠKI POSLOVANJA: Nujni, razumni in dokumentirani stroški, povezani s kolektivnim upravljanjem pravic.

NAMENSKI SKLADI: Ločeno vodena sredstva za zakonsko dovoljene kulturne, socialne ali izobraževalne namene članstva AIPA.

DODELITEV: Faza v sistemu AIPA, ko se ugotovi, katerega upravičencu pripada določen znesek in v kakšni višini.

IZPLAČILO: Dejanski denarni prenos zneska upravičencu po izpolnitvi vseh pogojev.

DODELJENO IN IZPLAČANO: Znesek je individualiziran in že nakazan upravičencu.

DODELJENO IN NEIZPLAČANO: Znesek je individualiziran, vendar iz pravnega, tehničnega ali podatkovnega razloga še ni nakazan.

NEDODELJENO: Zneska še ni mogoče individualno pripisati konkretnemu upravičencu. Tak znesek se vodi ločeno in zanj teče postopek po 35. členu ZKUASP.

NERAZDELJENO: Znesek, ki po celotnem postopku iz 35. člena ZKUASP tudi po treh letih od konca leta zbiranja ostane brez možnosti dodelitve.

REZERVACIJA: Opisna oz. tehnična oznaka za začasno ločeno vodeno postavko. Sama po sebi še ne pove, ali gre za nedodeljen, dodeljen in neizplačan ali drugače obravnavan znesek.

PORAČUN: Naknadna prilagoditev že opravljenega obračuna zaradi novih ali popravljanih podatkov.

KONČNI OBRAČUN: Zaključna faza obračuna za posamezno delilno maso oz. obračunsko leto.

BILANČNI DATUM: Presečni datum, na katerega se izkaže stanje sredstev in obveznosti.

OBJEKTIVNI RAZLOGI: Razlogi, na katere AIPA ali zunanji izvajalec ne more vplivati (gre predvsem za poročanje uporabnikov, identifikacijo upravičencev in usklajevanje informacij o AV delih).

PODATKOVNO-IDENTIFIKACIJSKO PODROČJE

IPI: Mednarodni identifikator imetnika pravic v sistemu CISAC.

ISAN: Mednarodna standardna številka AV dela.

EIDR: Mednarodni identifikator AV vsebine v digitalnih sistemih.

IMDb: Referenčna baza AV naslovov in osnovnih identifikacijskih podatkov.

IDA: CISAC baza za identifikacijo del.

AVI: CISAC baza za AV podatke.

CisNet: CISAC sistem za izmenjavo podatkov med kolektivnimi organizacijami.

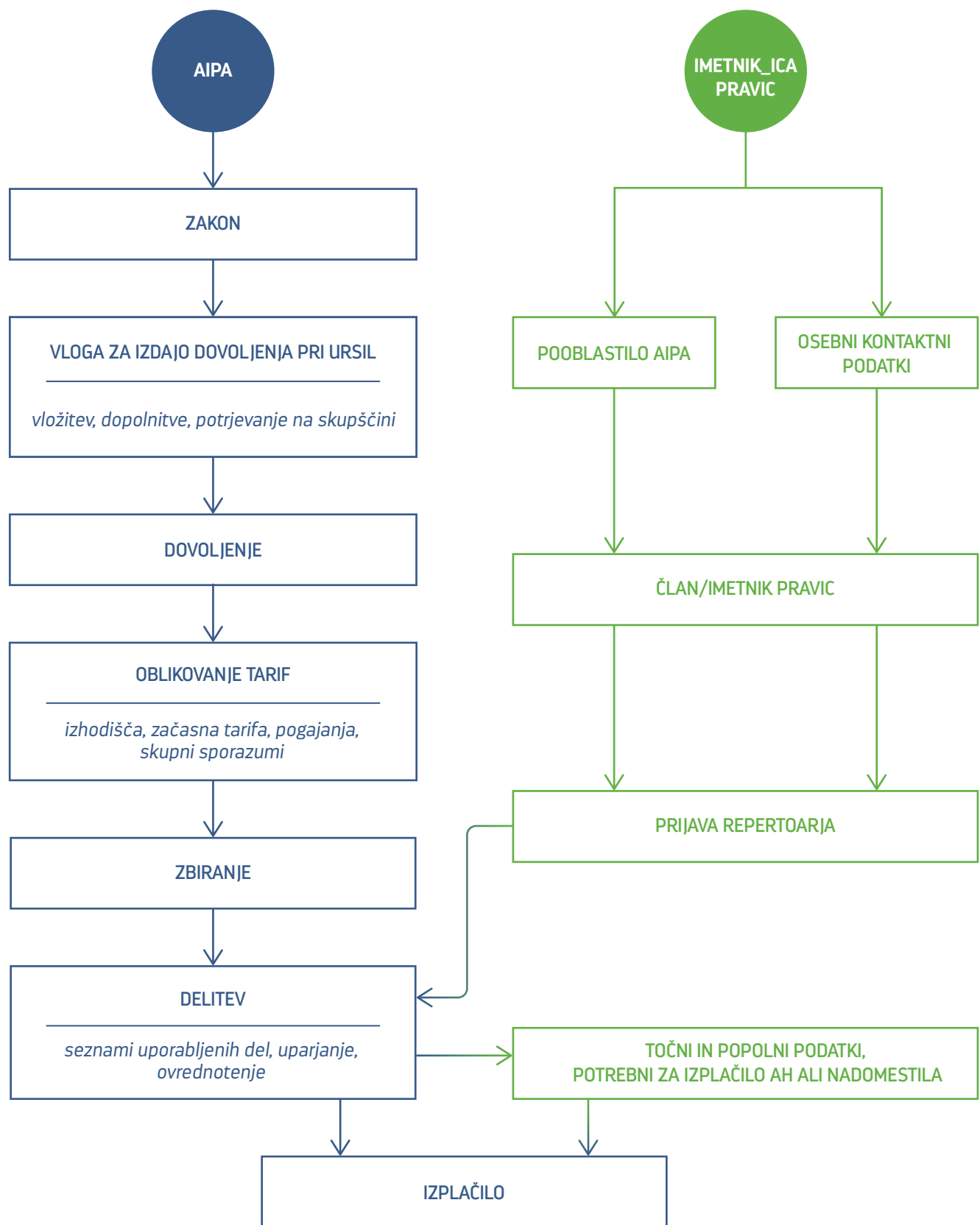
IRRIS: AGICOA sistem za producerske in AV podatke.

IPD: SCAPR baza za identifikacijo izvajalcev.

VRDB2: SCAPR referenčna baza za izvedbe in povezane pravice.

CDF AV: Standard za strukturirano izmenjavo AV podatkov med kolektivnimi organizacijami.

XML: Splošni strukturirani format za izmenjavo podatkov med sistemi.

AIPA JE KOLEKTIVNA ORGANIZACIJA

Kolektivna organizacija je pravna oseba, ki je pridobila dovoljenje pristojnega organa in je na podlagi pooblastila imetnika pravic ali zakona pooblaščen za kolektivno upravljanje avtorske ali sorodnih pravic v imenu in za račun več kot enega imetnika pravic in v njihovo skupno korist, pri čemer je to njena edina in glavna dejavnost, in izpolnjuje eno ali obe od naslednjih meril:

- je v lasti ali pod nadzorom svojih članov;
- je nepridobitna.

Osnovna naloga AIPA je **zbiranje** avtorskih honorarjev in nadomestil od uporabnikov, **vođenje** podatkov o delih in upravičencih, **dodelitev** zbranih zneskov konkretnim upra-

vičencem ter **izplačilo**, ko so izpolnjeni vsi pravni, davčni, podatkovni in računovodski pogoji.

AIPA **ne ustvarja** pravic na novo. Pravice obstajajo na podlagi ZASP, drugih pravnih naslovov ter, kjer je to potrebno, pooblastil imetnikov pravic ali sporazumov o zastopanju s tujimi kolektivnimi organizacijami. AIPA te pravice upravlja **samo v obsegu**, v katerem ima veljavno dovoljenje.

Za razumevanje sistema je pomembno tudi to, da **upravičenost ni pogojena s članstvom**. Pravice imetnika, ki ni njen član, je AIPA dolžna upravljati (po zakonu ali pooblastilu) enako kakor pravice člana.

naloga AIPA	kaj pomeni v praksi	kaj NE pomeni
Kolektivno upravljanje pravic	AIPA pravice upravlja v imenu več upravičencev in zanje vodi skupni sistem zbiranja, delitve in izplačil.	Ne pomeni, da AIPA postane lastnik pravice.
Zbiranje denarja od uporabnikov	AIPA pobira honorarje in nadomestila za načine uporabe, ki jih pokrivajo zakon, tarifa, skupni sporazum in dovoljenja.	Ne pomeni, da je vsak prejeti znesek mogoče takoj nakazati naprej.
Dodelitev po pravilih	AIPA mora spoštovati vnaprej določena pravila, podatke o uporabi in podatke o upravičencih.	Ne pomeni, da se zneski delijo prosto ali brez preverjanja.
Izplačilo upravičencem	Izplačilo sledi po dodelitvi in po preveritvi vseh pogojev za plačilo.	Ne pomeni, da je vsaka neizplačana postavka že nedodeljena ali nerazdeljena.

AV delo je avtorska stvaritev

Za razumevanje celovitega sistema AIPA je najprej treba vedeti, kaj pravo sploh šteje za AV delo. To ni samo strokovni izraz. Od njega so odvisni nosilci pravic, vrsta upravičenja, obseg dovoljenj in način delitve zbranih sredstev.

ZASP v 103. členu določa, da so AV dela »kinematografski, televizijski, risani filmi, kratki glasbeni videofilmi, reklamni in dokumentarni filmi ter druga avdiovizualna dela, izražena v obliki zaporedja povezanih gibljivih slik, z zvokom ali brez, ne glede na vrsto nosilca, na katerem so vsebovana«. Ta zakonska opredelitev pove, da pravo pri AV delu izhaja iz **zaporedja povezanih gibljivih slik**. Vendar pa sama tehnična prisotnost gibljivih slik še ne zadošča za sklep, da gre za avtorskoppravno varovano AV delo.

Sodna praksa poudarja, da mora biti v konkretni sliki, po potrebi tudi v zvoku, **prepoznana individualna intelektualna stvaritev**. Odločilne so svobodne in ustvarjalne izbire,

ki se pokažejo v zasnovi, snemanju, kadriranju, kompoziciji, ritmu, montaži, uporabi zvoka/glasbe, komentarja, grafike ali drugi oblikovni zgradbi dela. Ni dovolj, da je nek dogodek samo tehnično zabeležen.

merilo	kaj pomeni za presojo
Izražena celota	Obstajati mora konkretno zaporedje povezanih gibljivih slik, z zvokom ali brez. Gola zamisel, format in splošni občutek niso varovani.
Ustvarjalne izbire	Razpoznavne morajo biti svobodne in ustvarjalne odločitve avtorja ali avtorjev, ne zgolj avtomatična tehnična izvedba.
Objektivna zaznavnost	Ustvarjalnost mora biti razvidna v končni sliki in zvoku . Pravica ne varuje nečesa, česar ni mogoče dovolj natančno zaznati.
Sámo snemanje ne zadošča	Če je vsebina le tehnična fiksacija dogodka brez individualizirane ustvarjalne obdelave , pravni prag avtorskega dela praviloma ni dosežen.

ZAKONSKA DEFINICIJA	PRAG AVTORSKEGA DELA	GOLO SNEMANJE NE ZADOŠČA	VIDEOGRAM NI ISTO	ZAKAJ JE RAZLIKA POMEMBNA ZA AIPA
AV dela so kinematografski, televizijski, risani film, kratki glasbeni videofilm, reklamni in dokumentarni film ter druga AV dela, izražena v obliki zaporedja povezanih gobljivih slik, z zvokom ali brez.	Ni dovolj, da gre le za video ali posnetek. Za AV delo mora biti razvidna ustvarjalna zasnova, ki se pokaže v končni sliki, ritmu, montaži, zvoku ali drugih svobodnih izbirah.	Sama tehnična fiksacija še ne ustvari avtorske pravice. Pravni pomen ima šele individualna intelektualna stvaritev, ki jo je mogoče objektivno zaznati.	Videogram je predmet sorodne pravice filmskega producenta. Posnetek je zato lahko videogram, tudi kadar ne doseže praga AV dela. Ko prag doseže, se pravni sloji lahko prekrivajo.	Pri AIPA je treba vedno ločeno ugotoviti, katera pravica su upravlja, kdo je upravičenec, ali gre za avtorsko pravico na AV delu, za sorodno pravico na videogramu ali za obe ravni hkrati. Od tega so odvisni dovoljenja, pravila delitve in pot do izplačila.

Videogram ni isto kot AV delo. V sistemu ZASP je videogram predmet sorodne pravice filmskega producenta. ZASP v 133. in 134. členu izhaja iz tega, da filmski producent organizira in vodi ustvarjanje AV dela ali zaporedja gibljivih slik ter ima izključne pravice nad svojimi videogrami.

Razlika je zato bistvena:

- AV delo odgovarja na vprašanje, ali obstaja avtorska stvaritev.
- Videogram odgovarja na vprašanje, ali obstaja posnetek kot predmet sorodne pravice producenta.

Na isti vsebini se lahko pojavita oba pravna sloja hkrati, vendar ju ni dovoljeno zamenjati:

pravni vidik	AV delo	videogram
Opredelitev	Konkretno izražena in individualno ustvarjena celota gibljivih slik, z zvokom ali brez.	Posnetek oz. pravni predmet, nad katerim filmski producent uveljavlja sorodno pravico.
Nosilec pravice	Soavtorji AV dela oz. drugi upravičenci po ZASP.	Filmski producent kot nosilec sorodne pravice.
Odločilno vprašanje	Ali je vsebinsko razvidna ustvarjalna intelektualna stvaritev?	Ali obstaja posnetek, za katerega producent nosi organizacijsko in pravno odgovornost?
Pomen za AIPA	Od tega je odvisno, katere avtorske pravice lahko kolektivno upravlja za soavtorje.	Od tega je odvisno, katere sorodne pravice lahko kolektivno upravlja za filmske producente.

AIPA obvezno vedno ločeno preveri štiri postavke:

- *Ali gre za AV delo.*
- *Kdo je upravičenec na tem delu.*
- *Ali obstaja tudi videogram oz. pravica filmskega producenta.*
- *Katero pravico AIPA pri določenem AV delu/videogramu sploh kolektivno upravlja.*

Pod isto streho

AIPA že več kot desetletje povezuje vse tri skupine imetnikov pravic – kar je v evropskem prostoru skoraj unikum. Vsaka ima svoje pravice in nekatere niso (nujno) kolektivno upravljane, pripadajo jim tudi različna izplačila.

Poleg imetnikov pravic (so)delujejo v sistemu AIPA še nekateri drugi subjekti z AV področja.

subjekt	pravna opredelitev	pomen v sistemu AIPA
Soavtor AV dela	Zakonsko posebej opredeljena oseba, ki s tvorno ustvarjalno vlogo prispeva k AV delu. V to skupino sodijo avtor priredbe, scenarist, avtor dialogov, direktor fotografije, glavni režiser, skladatelj posebej ustvarjene filmske glasbe, pri bistveni animaciji pa tudi glavni animator.	Nosilec avtorske pravice. AIPA ne upravlja vseh njegovih pravic, temveč samo tiste, za katere ima ustrezno dovoljenje.
Izvajalec	Oseba, katere umetniška izvedba je uporabljena v AV delu.	Nosilec sorodnih pravic. Pri AV pravicah je pomembno, da se pravni položaj izvajalca razlikuje od položaja soavtorja in filmskega producenta.
Filmski producent	Fizična ali pravna oseba, ki organizira in vodi ustvarjanje AV dela ter je odgovorna za njegovo dokončanje.	Nosilec sorodnih pravic na AV delu oz. videogramu
Imetnik pravic	Vsaka oseba, ki je na podlagi zakona, pogodbe ali drugega pravnega naslova nosilec materialne avtorske ali sorodnih pravic oz. je upravičena do avtorskega honorarja ali nadomestila.	Pravice imetnika, ki ni njen član, je AIPA dolžna upravljati (po zakonu ali pooblastilu) enako kakor pravice člana.
Uporabnik	Oseba ali organizacija, ki AV delo, videogram ali na njem posneto izvedbo uporablja na način, za katerega zakon predvideva plačilo avtorskega honorarja ali nadomestila.	Plačnik in vir podatkov o uporabi AV del iz registra.
Tuja kolektivna organizacija	Kolektivna organizacija s sedežem zunaj Republike Slovenije.	Čezmejno zastopanje, izmenjava podatkov in nakazila
URSIL	Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino.	Izdaja dovoljenja, izvaja nadzor in vodi upravne postopke.

PRAVNI OKVIR

Sistem AIPA temelji na več ravneh pravil, ki se uporabljajo hkrati. Najprej velja pravo Evropske unije. Nato veljata ZASP in ZKUASP, potem dovoljenja URSIL, ne nazadnje statut in pravila AIPA. Šele iz seštevka vseh teh plasti je mogoče razumeti, kaj AIPA sme upravljati in kako mora to izvajati.

raven pravil	bistvena naloga
EU acquis	Določa evropska izhodišča in obvezujoče cilje. Nacionalna ureditev mora biti z njim skladna.
ZASP	Določa, katere pravice sploh obstajajo, kdo je upravičenec in kaj pomeni posamezen način uporabe.
ZKUASP	Določa, kako kolektivna organizacija te pravice upravlja, kako vodi denar, kako dodeljuje zneske, kakšne roke mora spoštovati in kaj mora objavljati.
Dovoljenja URSIL	Določajo in definirajo konkreten obseg pravic, ki jih sme AIPA upravljati.
Statut in pravila AIPA	Določajo notranji način delovanja, delitve, stroške, namenske sklade, uporabo nerazdeljenih zneskov in druge tehnične ter organizacijske postopke.
Tarife, skupni sporazumi in sporazumi o zastopanju	Omogočajo zbiranje zneskov, določajo razmerje z uporabniki in čezmejno zastopanje.

EU acquis in direktive

Izraz EU acquis pomeni skupni pravni red Evropske unije. V tem kontekstu gre za skupek evropskih pravil/direktiv, ki jih mora država članica prenesti v nacionalno zakonodajo in jih uporabljati skladno z njihovim namenom.

Na področju kolektivnega upravljanja je najpomembnejša **CRM direktiva**, tj. Direktiva 2014/26/EU. V slovenskem pravu je njen osrednji izvedbeni zakon **ZKUASP**.

direktiva	pomen za sistem AIPA
Direktiva 2014/26/EU, CRM	Temeljna evropska ureditev kolektivnega upravljanja pravic. Ureja dovoljenja, preglednost, notranje upravljanje, delitev zbranih zneskov in odnose s tujimi kolektivnimi organizacijami.
Direktiva 93/83/EGS	Usklajuje pravila glede satelitskega oddajanja in kableske retransmisije. Za AV področje je pomembna kot temelj evropske ureditve retransmisije.
Direktiva 2001/84/ES	Ureja sledno pravico avtorja izvirnega umetniškega dela. Za AIPA ni osrednja podlaga, je pa del evropskega okvira, ki ga ZKUASP izrecno navaja.
Direktiva 2006/115/ES	Ureja pravico dajanja v najem in posojanja ter določene sorodne pravice. Pomembna je za razumevanje položaja izvajalcev in producentov.
Direktiva 2006/116/ES	Ureja trajanje varstva avtorske pravice in določenih sorodnih pravic.
Direktiva 2011/77/EU	Spreminja pravila o trajanju varstva iz Direktive 2006/116/ES.
Direktiva (EU) 2019/789	Dopolnjuje in posodablja evropska pravila za spletne prenose radiodifuznih organizacij in retransmisije televizijskih ter radijskih programov.
Direktiva (EU) 2019/790	Direktiva o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu. Pomembna je za spletne platforme, storitve deljenja vsebin na spletu in druge digitalne načine uporabe.

ZASP in ZKUASP

ZASP določa, katere pravice sploh obstajajo, kdo je njihov nosilec in kaj pomeni posamezen način uporabe dela. ZKUASP pa določa, kako kolektivna organizacija te pravice upravlja, kako vodi zbrana sredstva, kako jih dodeljuje, katere roke mora spoštovati in katere informacije mora objavljati.

predpis	kaj ureja	pomen za razumevanje sistema AIPA
ZASP	Vsebino avtorskih in sorodnih pravic, upravičence in načine uporabe.	Brez ZASP ni mogoče vedeti, katera pravica obstaja in komu pripada.
ZKUASP	Delovanje kolektivnih organizacij, dovoljenja, delitev, roke, preglednost in nadzor.	Brez ZKUASP ni mogoče vedeti, kako AIPA pravice upravlja v praksi.

Ključni členi

predpis in člen	pomen
ZASP, 22. člen	Opredeli materialne avtorske pravice ter pravice priobčitve javnosti.
ZASP, 31. člen	Opredeli radiodifuzno retransmisijo kot sočasno, nespremenjeno in neskrajšano priobčitev prvotno oddajane dela.
ZASP, 32.a člen	Opredeli dajanje na voljo javnosti.
ZASP, 37. člen	Ureja pravično nadomestilo za privatno in drugo lastno reproduciranje.
ZASP, 76. člen	Opredeli pravilo ločenih prenosov.
ZASP, 103. člen	Opredeli AV delo.
ZASP, 105. člen	Opredeli krog soavtorjev AV dela.
ZASP, 107. člen	Opredeli pogodbo o filmski produkciji ter pravice soavtorjev do primerne nadomestila za retransmisijo in dajanje na voljo javnosti, ki se jim soavtor ne more odpovedati.
ZASP, 118. člen	Opredeli izvajalce.

predpis in člen	pomen
ZASP, 121. in 122. člen	Urejata pravice izvajalca in njegovo primerno nadomestilo.
ZASP, 133. člen	Opredeli filmskega producenta.
ZASP, 134.a člen	Urejata pravice filmskega producenta in njegove pravice do nadomestila.
ZASP, 134. in 135. člen	Urejata pravice filmskega producenta in njegovo pravično nadomestilo za privatno kopiranje.
ZKUASP, 4. člen	Opredeli kolektivno organizacijo.
ZKUASP, 9. člen	Določa primere obveznega kolektivnega upravljanja, med njimi privatno kopiranje, retransmisijo ter priobčitev javnosti AV del, videogramov in na njih posnetih izvedb, z zakonsko določeno izjemo za določene pravice filmskih producentov.
ZKUASP, 13. do 15. člen	Urejajo dovoljenje za kolektivno upravljanje.
ZKUASP, 30. do 33. člen	Urejajo ločeno vodenje denarja, stroške poslovanja, namenske sklade in povezane odbitke.
ZKUASP, 34. člen	Ureja redno, skrbno in natančno dodelitev in izplačilo, praviloma v devetih mesecih po koncu poslovnega leta zbiranja, razen ob objektivnih razlogih.
ZKUASP, 35. člen	Ureja postopek za nedodeljene in pozneje nerazdeljene zneske.
ZKUASP, 36. člen	Ureja sporazume o zastopanju s tujimi kolektivnimi organizacijami.
ZKUASP, 38. člen	Ureja obvezne informacije imetnikom pravic in tujim kolektivnim organizacijam.
ZKUASP, 39. člen	Ureja obvezne javne objave kolektivne organizacije.
ZKUASP, 40. do 43. člen	Urejajo letno poročilo kolektivne organizacije ter revizijo.
ZKUASP 44. in 45. člen	Urejata skupni sporazum ter tarifo.

Notranji akti AIPA

Dovoljenje samo po sebi ne zadošča za pravilno delitev. AIPA mora imeti sprejete in javno objavljene notranje akte, ki so bistveni za zakonito poslovanje, vsem upravičencem pa zagotavljajo vnaprej znana pravila, preglednost in enako obravnavo.

akt oz. skupina aktov	pomen
Statut	Temeljni organizacijski akt. Določa organe, članstvo, glasovalne pravice, osnovna pravila upravljanja in razmerje do članov ter drugih imetnikov pravic.
Pravila o delitvi, retransmisija	Določajo merila za delitev zbranih avtorskih honorarjev iz naslova radiodifuzne retransmisije oz. kableske retransmisije AV del.
Pravila o delitvi, privatno kopiranje	Določajo delitev nadomestil za tonsko ali vizualno snemanje, ki se izvrši pod pogoji privatne ali druge lastne uporabe.
Pravila o delitvi, dajanje na voljo javnosti	Določajo delitev zbranih avtorskih honorarjev in nadomestil za video na zahtevo in druge oblike dajanja na voljo javnosti.
Pravila o delitvi, soavtorji AV del	Posebej urejajo delitev zbranih avtorskih honorarjev in nadomestil soavtorjev AV del za pravice, za katere ima AIPA dovoljenje.

akt oz. skupina aktov	pomen
Pravila o delitvi, izvajalci	Posebej urejajo delitev zbranih nadomestil izvajalcev za izvedbe v AV delih na videogramih, vključno z retransmisijo in drugimi dovoljenimi načini uporabe.
Pravila o uporabi nerazdeljenih zneskov	Določajo, kako se lahko uporabijo zneski, ki po zakonskem postopku dejansko postanejo nerazdeljeni.
Pravila o politiki vlaganja v bančne depozite	Določajo, kako se začasno vodijo in nalagajo zbrani zneski ter kako se obravnavajo prihodki iz takih depozitov.
Pravila o stroških poslovanja	Določajo dovoljene stroške poslovanja, njihovo višino, dokumentiranje in način odbitkov.
Pravila o namenskih skladih	Določajo vrste skladov, vplačila, izplačila in namen porabe.
Pravila o obvladovanju tveganj	Določajo organizacijske in finančne mehanizme za zmanjševanje operativnih, pravnih in finančnih tveganj.

Kot članica ali član AIPA ne skrbite le za zaščito svojih AV del in pravično nadomestilo ob uporabi le-teh, temveč dejavno sooblikujete usmeritve, strategijo AIPA: sodelujete lahko v skupščinah, glasujete, volite, kandidirate ...

V skladu z 19. členom ZKUASP pooblastilo, dano kolektivni organizaciji, avtomatično velja kot prošnja za članstvo, razen če imetnik pravic na obrazcu izrecno označi, da želi biti le zastopan.

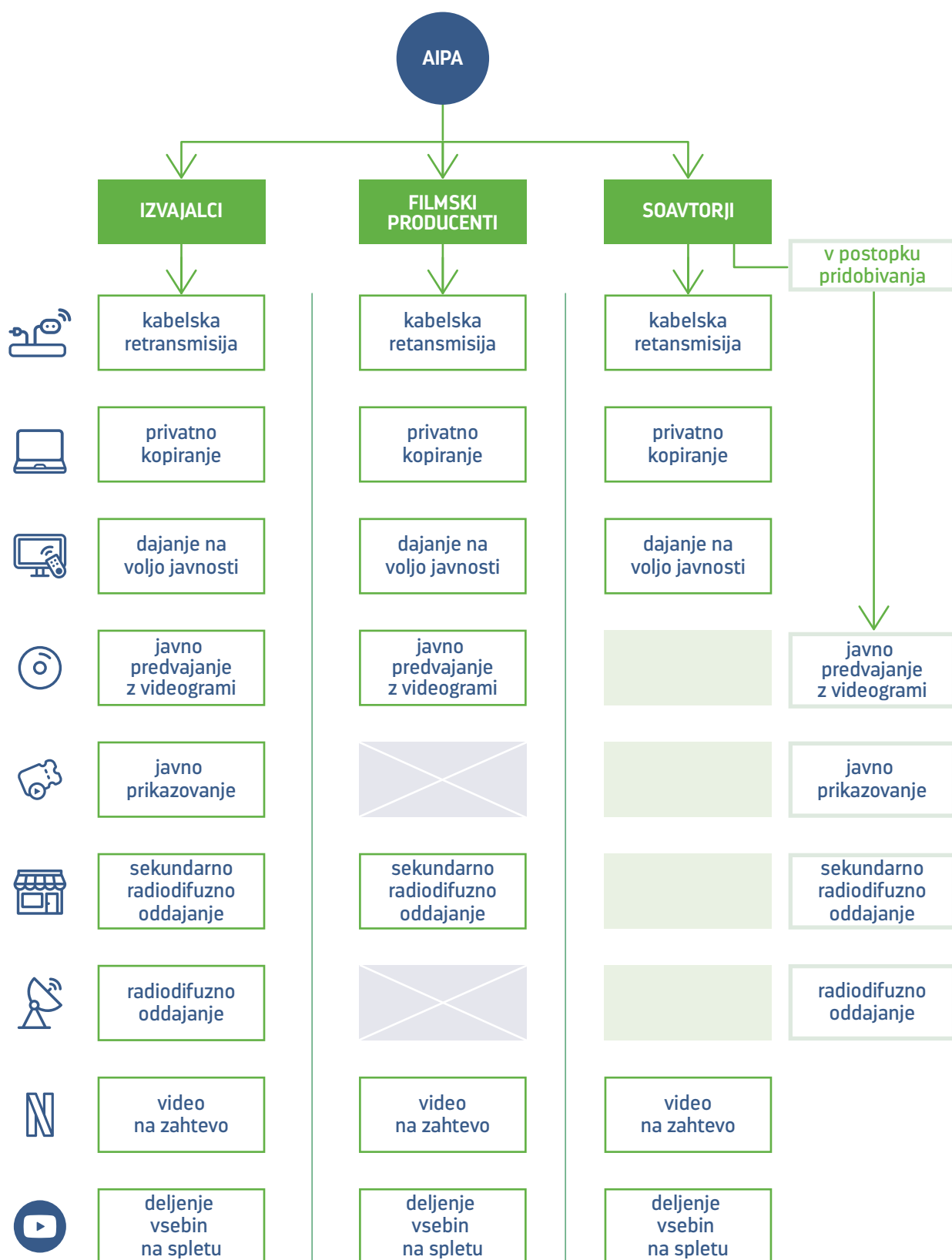
DOVOLJENJA AIPA

AIPA lahko upravlja le tiste pravice, za katere ima veljavno dovoljenje. Dovoljenje določa vrsto pravice, krog upravičen-

cev in obseg uporabe. Pravila o delitvi lahko zato učinkujejo **samo v okviru** konkretnega dovoljenja.

Št.	Dovoljenje	datum	upravičenci	bistveni obseg upravljanja
1	31227-1/2008-129	11. 10. 2010	soavtorji AV del, izvajalci, filmski producenti	Pravično nadomestilo za tonsko ali vizualno snemanje za privatno ali drugo lastno uporabo. Pri soavtorjih tudi pravica radiodifuzne retransmisije v primeru kableske retransmisije AV del. Pri privatnem kopiranju dovoljenje zajema razdeljevanje nadomestil med upravičence.
2	31227-14/2021-32	20. 10. 2022	soavtorji AV del, izvajalci, filmski producenti	Dajanje na voljo javnosti, torej priobčitev javnosti AV del, izvedb na videogramih in videogramov v okviru storitev, kjer uporabnik dostopa ob času in na mestu po lastni izbiri.
3	31227-36/2022-20	20. 6. 2023	Izvajalci	Primerno nadomestilo za vsakokratno radiodifuzno retransmisijo njihovih izvedb v AV delih na videogramih. Dovoljenje vsebuje izrecno navedene izjeme za določene glasbene izvedbe, posebej ustvarjeno filmsko glasbo in kratke glasbene videofilme.
4	31227-39/2022-20	20. 6. 2023	filmski producenti	Primerno nadomestilo za vsakokratno radiodifuzno retransmisijo videogramov z AV deli, razen videogramov s kratkimi glasbenimi videofilmi ne glede na čas trajanja.
5	31227-37/2022-27	26. 1. 2024	filmski producenti	Primerno nadomestilo za javno predvajanje, sekundarno radiodifuzno oddajanje, priobčitev javnosti v okviru storitev deljenja vsebin na spletu in priobčitev javnosti v okviru videa na zahtevo, v obsegu dovoljenja za videograme z AV deli.
6	31227-38/2022-29	26. 1. 2024	Izvajalci	Primerno nadomestilo za javno predvajanje, javno prikazovanje, radiodifuzno oddajanje, sekundarno radiodifuzno oddajanje, priobčitev javnosti v okviru storitev deljenja vsebin na spletu in priobčitev javnosti v okviru videa na zahtevo, za njihove izvedbe v AV delih na videogramih.
7	31227-40/2022-24	16. 2. 2024	soavtorji AV del	Primerno nadomestilo od ponudnikov storitev deljenja vsebin na spletu za vsakokratno priobčitev javnosti AV del v okviru teh storitev in primerno nadomestilo za vsakokratno priobčitev javnosti AV del v okviru storitev videa na zahtevo.

Na seji julija 2025 je skupščina (torej članice in člani) sprejela sklep, naj poslovodstvo pri pristojnem organu (ponovno) vloži vloge za preostale pravice avtorjev: pravico javnega predvajanja, pravico javnega prikazovanja, pravico radiodifuznega oddajanja, pravico sekundarnega radiodifuznega oddajanja in pravico do primerne nadomestila za dajanje na voljo javnosti. Pri soavtorjih je torej treba vedno preveriti natančen obseg konkretnega dovoljenja.

CELOVIT PROCES AIPA

Za pravilno razumevanje AIPA je treba proces gledati kot **zaporedje več povezanih korakov**.

Denar ne preide neposredno od uporabnika do upravičenca. Med njima stojijo pravna podlaga, poročanje uporabnika,

podatkovna obdelava, identifikacija AV dela, identifikacija upravičenca, izračun delilne mase, dodelitev, računovodska obdelava, poračuni. In šele nato pride izplačilo.

1. Pravna podlaga	2. Podatki o uporabi	3. Individualizacija	4. Delitev in izid
Pravica mora obstajati v zakonu ali dovoljenju. Hkrati mora biti jasno, katero AV delo, videogram ali izvedba sploh spada v sistem.	Uporabnik poroča o uporabi in plača znesek. Brez zanesljivih podatkov ni mogoče izdelati pravilne individualne delitve.	AIPA čisti podatke, uparja baze in preverja, kdo je upravičenec ter kolikšen delež mu pripada.	Izračuna se delilna masa, opravi dodelitev, po potrebi poračun in nato, če so pogoji izpolnjeni, še izplačilo.

Proces na kratko. Diagram na strani 15 razkriva, kako kompleksen je ta tok v resnici.

Vstop pravice in AV dela v sistem

Proces se začne s pravnim naslovom. AIPA lahko posamezno pravico upravlja samo, če zanjo obstajata **zakonska podlaga in ustrezno dovoljenje**, pri pravicah, ki se upravljajo na podlagi pooblastila, pa tudi veljavno pooblastilo upravičenca ali sporazum o zastopanju s tujo kolektivno organizacijo. Hkrati mora biti mogoče določiti, katero AV delo, videogram ali izvedba sploh spada v repertoar. Brez te začetne opredelitve ni mogoče ugotoviti, ali posamezna uporaba pravno spada v sistem AIPA.

Uporaba AV dela in poročanje uporabnika

Ko uporabnik AV delo uporablja, mora glede na pravno podlago **poročati o uporabi in plačati ustrezen znesek**.

V praksi se zbiranje pogosto opira na tarifo, določeno v skupnem sporazumu med AIPA in reprezentativnim združenjem uporabnikov. Brez podatkov o uporabi ni mogoče izdelati natančne individualne delitve.

Poročanje uporabnika je zato osrednja vhodna informacija. Če je nepopolno, prepozno ali neujemajoče, se s tem **zamakne** tudi možnost natančne dodelitve upravičencem.

Zbiranje in ločeno vodenje denarja

AIPA zbrana sredstva vodi ločeno po vrsti pravice, vrsti uporabe in obračunskem letu.

Takšno ločeno vodenje ni tehnična podrobnost, temveč zakonska zahteva. Njegov namen je, da se sredstva ene pravice ne mešajo s sredstvi druge pravice in da je pozneje mogoče **preveriti celotno sled od pobiranja do izplačila**.

Iz zbranih zneskov se v skladu z zakonom in pravili odštejejo dovoljeni stroški poslovanja, odbitki za namenske sklade, če so predvideni, ter druge vnaprej določene postavke. Šele preostanek tvori delilno maso.

Priprava podatkov za delitev

Pred delitvijo je treba vhodne podatke **očistiti, poenotiti in povezati**.

To vključuje standardizacijo naslovov AV del, preverjanje trajanj, letnikov, epizod, različic naslovov in drugih identifikacijskih podatkov ter razločevanje med AV delom, videogramom in posamezno izvedbo, tj. ogledom.

V tej fazi se lahko **izločijo** tudi postavke, ki niso varovane, ne sodijo v obseg konkretne pravice ali pa jih na podlagi razpoložljivih podatkov še ni mogoče dovolj zanesljivo povezati s konkretnim upravičencem.

Uparjanje z notranjimi in zunanjimi bazami

AIPA uporablja notranje evidence in zunanje referenčne baze. Namen tega uparjanja je odgovoriti na dve ločeni vprašanji: katero AV delo je bilo uporabljeno in kdo je upravičenec oz. kakšen je njegov delež. Na AV področju en sam identifikator praviloma ne zadostuje.

ISAN in EIDR sta koristna identifikatorja AV del, vendar sama po sebi ne zagotovita popolne pravne individualizacije upravičenca. Zato AIPA podatke **primerja z več referenčnimi bazami** in jih, kadar je potrebno, še **ročno preveri**.

Glavni podatkovni viri in identifikatorji, uporabljeni pri preverjanju repertoarja in upravičencev

vir	Namen
Notranje evidence AIPA	Baze uporabljenih del, AV repertoarja, imetnikov pravic in izplačil. To je osrednja operativna podatkovna plast.
IMDb	Referenčna baza za preverjanje naslovov, letnikov in osnovne identifikacije AV del.
CISAC IPI	Mednarodni identifikator imetnika pravic, zlasti avtorjev in drugih nosilcev v sistemu CISAC.
CISAC IDA in AVI	Referenčni bazi za identifikacijo AV del in pravic, zlasti pri soavtorjih AV del.
CISAC CisNet	Mednarodno omrežje za izmenjavo podatkov med kolektivnimi organizacijami.
AGICOA IRRIS	Referenčni sistem za producentske podatke in čezmejno usklajevanje na AV področju.
SCAPR IPD in VRDB2	Referenčni zbirki za izvajalce in njihove pravice.
ISAN in EIDR	Identifikatorja AV del. Uporabna sta kot tehnična oznaka, a sama ne zadostujeta za popolno pravno identifikacijo upravičenca.
CDF AV in XML	Standarda oz. formata za izmenjavo podatkov med sistemi in kolektivnimi organizacijami.

Izračun delilne mase in dodelitev

Po čiščenju in uparjanju podatkov AIPA oblikuje obračunsko množico uporabe in delilno maso. Nato po vnaprej

Temeljno procesno pravilo

Zbrano, delilna masa, dodeljeno, izplačano, dodeljeno in neizplačano, nedodeljeno, rezervacija in nerazdeljeno niso ista stanja. Pravnega položaja ni mogoče razbrati samo iz poimenovanja interne postavke, temveč iz konkretne faze postopka in iz tega, ali je bil upravičenec že uspešno določen.

določenih merilih iz pravil o delitvi izračuna, kateri delež pripada posameznim kategorijam upravičencev in zatem posameznim upravičencem (gl. prikaz str. 16–17).

Dodelitev pomeni, da AIPA na podlagi pravil, podatkov o uporabi in podatkov o upravičencu določi, komu znesek pripada in v kakšni višini. **Dodelitev ni isto kot izplačilo.** Dodelitev je pravni in podatkovni rezultat obračuna, izplačilo pa je denarni prenos, torej pride na koncu.

Poračuni in končni obračun

Proces delitve ni nujno enkraten. Če se pozneje pojavijo natančnejši podatki o AV delu, vlogi, deležu ali upravičencu, se lahko že izvedena delitev popravi ali dopolni. Zato AIPA uporablja poračune in večstopenjske obračune.

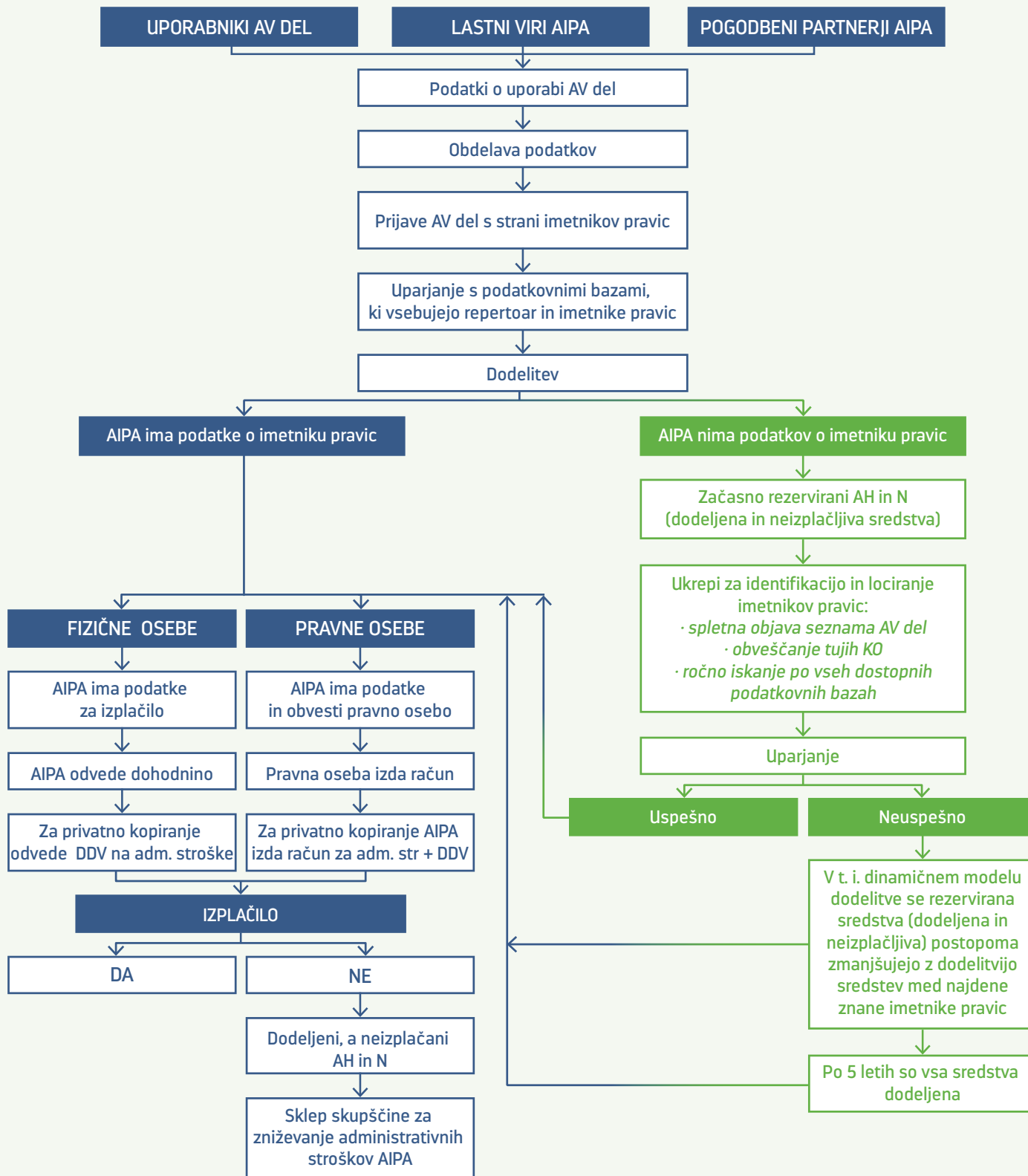
Namen poračuna ni spreminjanje pravil za nazaj, temveč **uskladitev** prejšnjega obračuna z natančnejšimi ali pozneje pridobljenimi podatki. Končni cilj sistema je **pravilna individualna dodelitev pravemu upravičencu.**

Pogoji za izplačilo

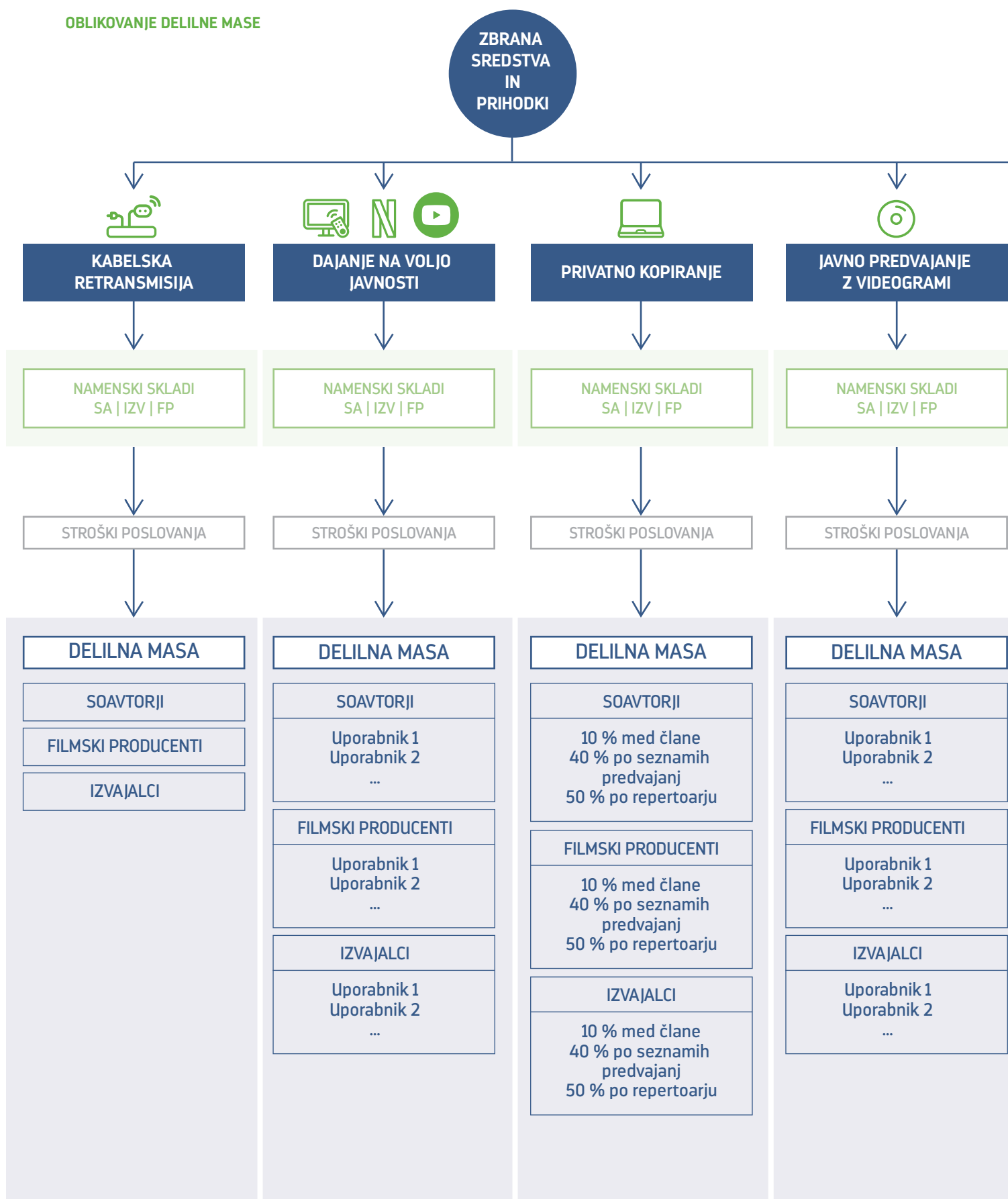
Po dodelitvi sledi preveritev pogojev za izplačilo. Pri pravnih osebah je lahko za izplačilo potreben ustrezen račun. Pri fizičnih osebah morajo biti pravilni osebni, bančni in davčni podatki. Izplačilo lahko zadržijo tudi dedovanje, spor o upravičencu, sodne ali izvršilne omejitve ter nejasnosti glede zastopanja.

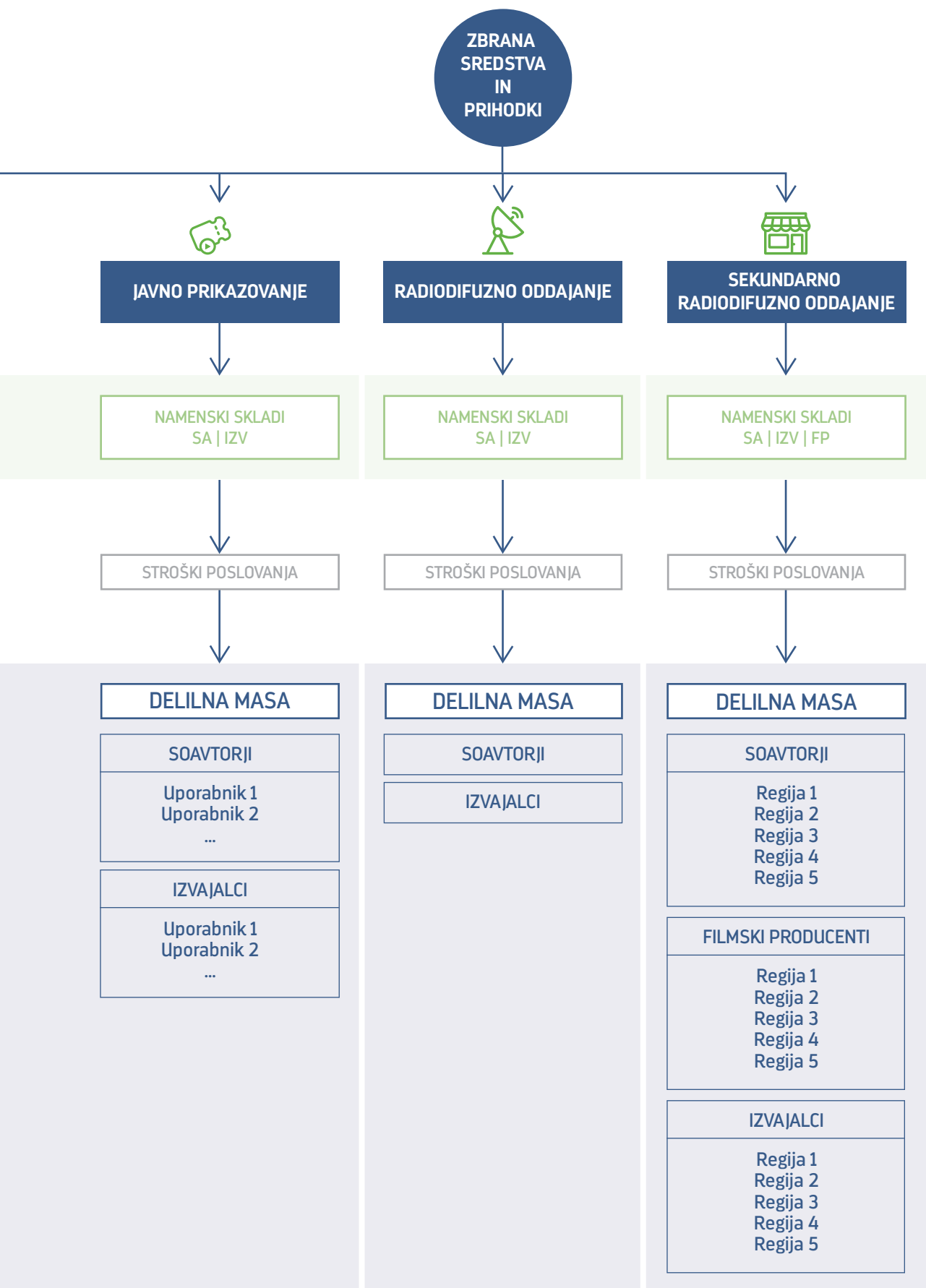
Zato je mogoče, da je znesek že **dodeljen, vendar še ni izplačan.** Tak znesek ni nedodeljen. Njegov upravičenec je znan, izplačilo pa še ni zaključeno.

HEMA PROCESA DELITVE

AH: avtorski honorar
 N: nadomestila
 KO: kolektivna organizacija

V tem vodniku/priročniku smo nekajkrat omenili namenske sklade in, vsaj posredno, mednarodno sodelovanje, katerih vloga v sistemu pravic, delitve in izplačil je prav tako pomembna.

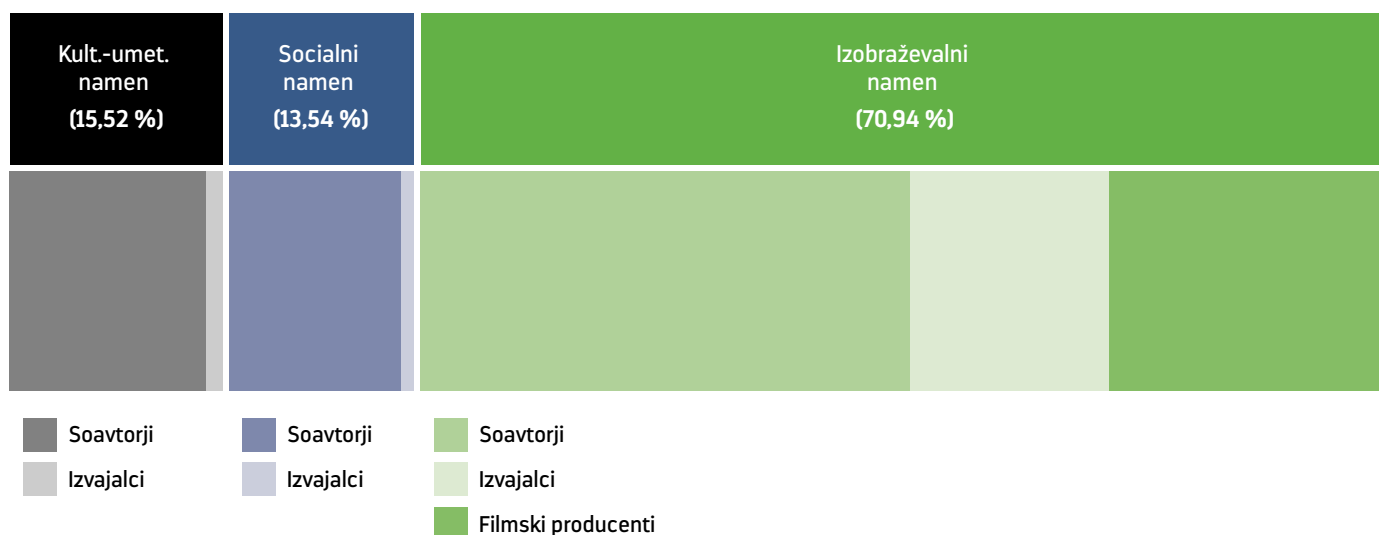
NAMENSKI SKLADI delujejo kot spodbujevalci raznolikosti kulturnega izražanja, kar je zelo relevantno predvsem za **manjša kulturna in jezikovna območja**, torej zagotovo za slovenski AV sektor. Večina evropskih držav ima namenske sklade odlično (zakonsko) urejene, zato učinkovito spodbujajo kreativni sektor, od sofinanciranja promocijskih projektov do neposredne podpore imetnikom pravic na področju izobraževanja in sociale.

AIPA (v okviru določil ZKUASP) podpira s sredstvi iz namenskih skladov številna **izobraževanja** članic in članov (štipendije, povračila šolnin študentom, povračila članarin v mednarodnih organizacijah, udeležbe na izobraževalnih

delavnicah), pa tudi **strokovna izpopolnjevanja** v okviru reprezentativnih društev. Predvsem v kriznih časih (pandemija, energetska in prehranska druginja, poplave) je izredno dobrodošla **socialna pomoč**.

Vsekakor so namenski skladi koristna (osebna) podpora, a **polnokrvno** bodo zaživel še, ko bo možno sredstva odmeriti, seveda s sklepom skupščine, tudi dejavnostim in projektom, namenjenim promociji nacionalne AV industrije, spodbujanju kulturne raznolikosti ter ohranjanju kulturne dediščine.

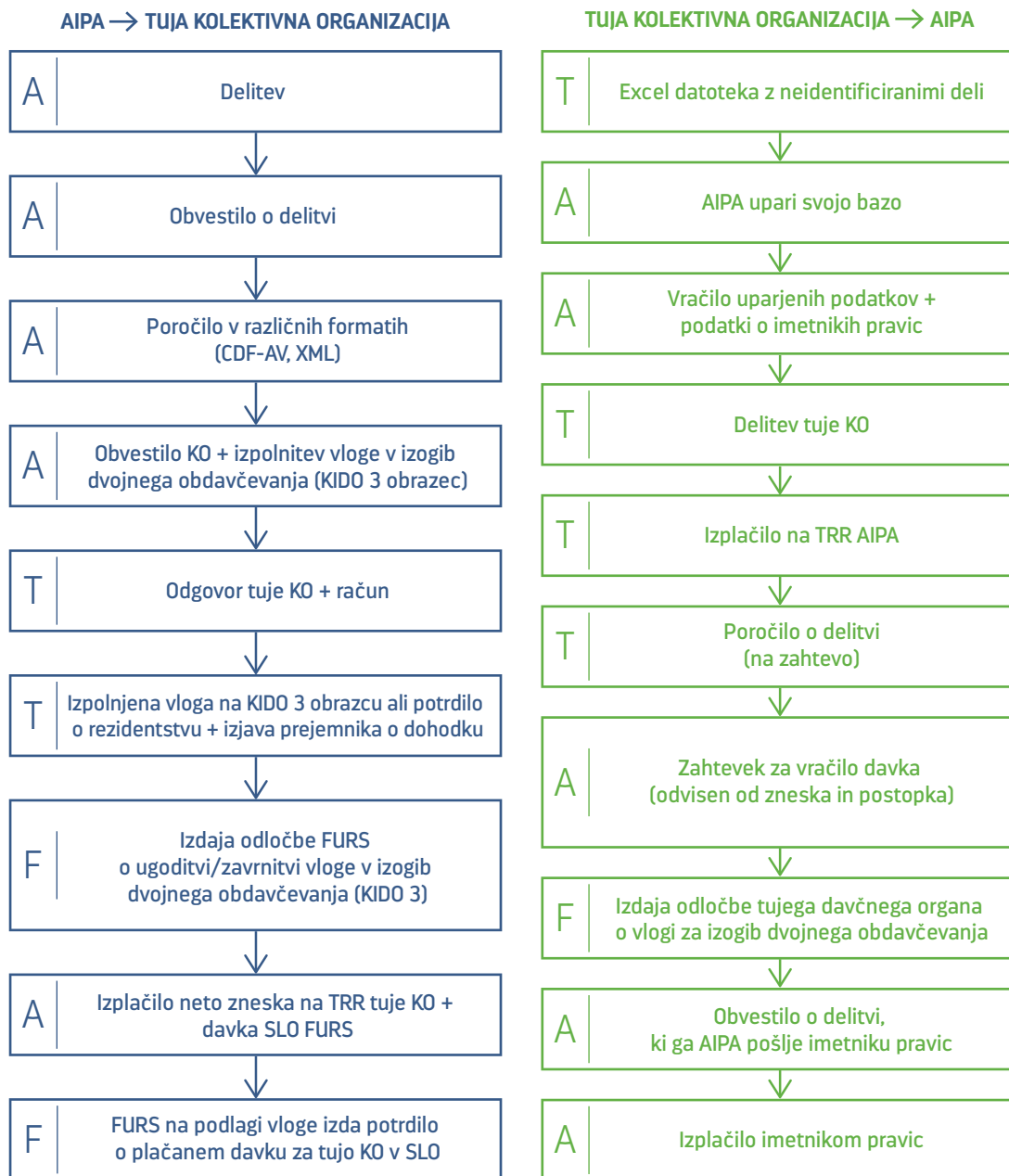
IZPLAČILA IZ NAMENSKIH SKLADOV V LETU 2025

MEDNARODNO SODELOVANJE je eden temeljev celovitega kolektivnega upravljanja. **Pogodbe o vzajemnem zastopanju**, t. i. bilateralni sporazumi, so ključni za učinkovito čezmejno uveljavljanje pravic in zagotavljanje ustreznega nadomestila imetnikom pravic praktično po vsem svetu.

Članstvo v krovnih kolektivnih organizacijah, kot so SCAPR, GAVA, SAA, AEPO-ARTIS, AGICOA in CISAC, pa omogoča tekoče mednarodno izmenjavo podatkov ter razreševanje aktualnih vprašanj kolektivnega upravljanja in avtorskega prava.

UPRAVLJANJE MEDNARODNEGA REPERTOARJA

A: AIPA
T: tuja kolektivna organizacija
F: finančna uprava

EVROPSKO OMREŽJE

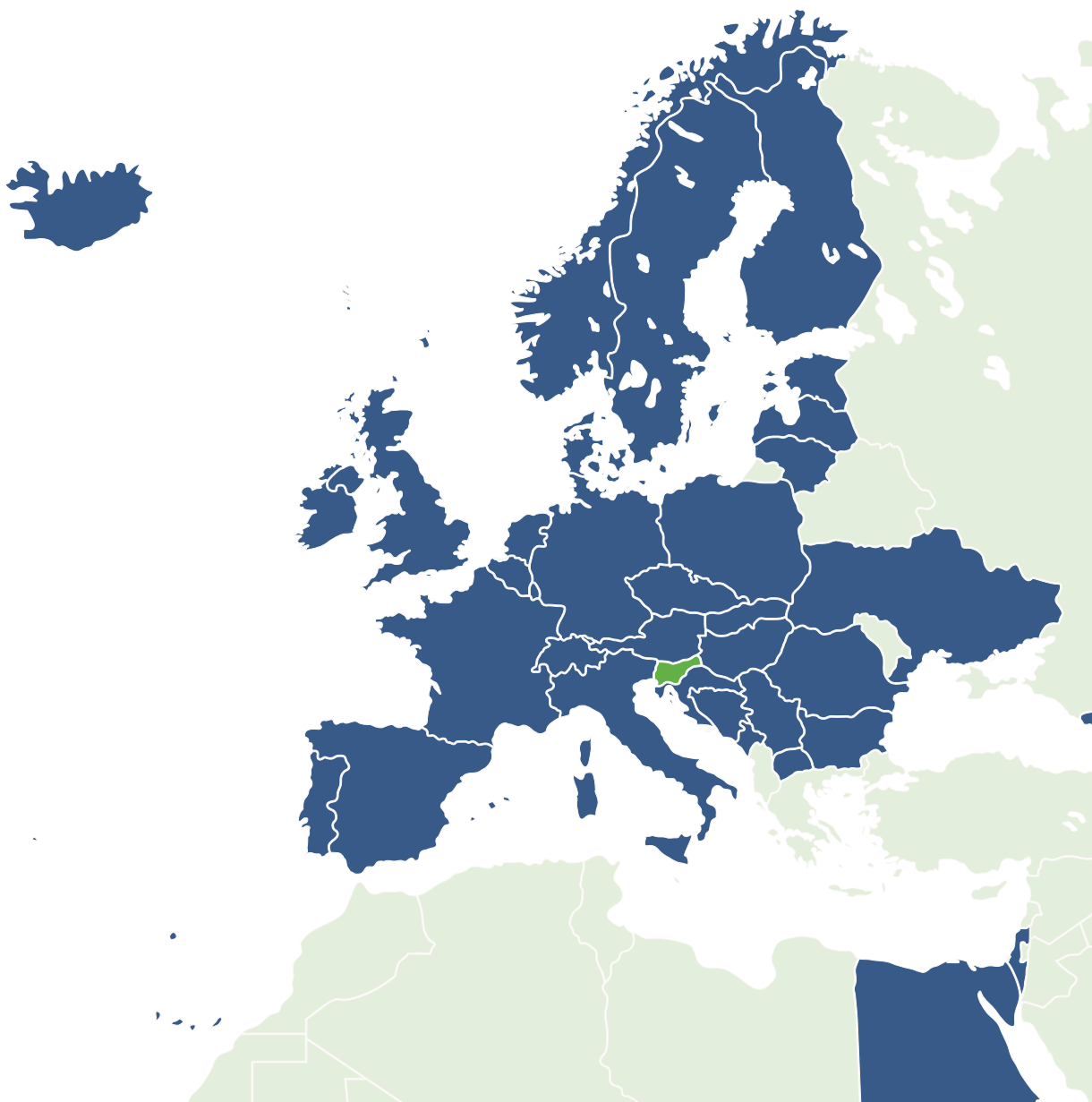
EVROPA

Avstrija
Belgija
Bosna in Hercegovina
Bolgarija
Češka
Črna gora
Danska
Estonija
Finska

Francija
Hrvaška
Irska
Islandija
Italija
Kosovo
Latvija
Litva
Luksemburg

Madžarska
Monako
Nemčija
Nizozemska
Norveška
Poljska
Portugalska
Romunija
Slovaška

Severna Irska
Severna Makedonija
Srbija
Španija
Švedska
Švica
Ukrajina
Velika Britanija

GLOBALNA VPETOST

